

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Ιστορία και Θεολογία των Εκκλησιαστικών Ύμνων

Ενότητα 3: Ποιητικά κείμενα των Πατέρων της
Εκκλησίας

Γεώργιος Φίλιας

Θεολογική Σχολή

Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας

Β. Ποιητικά κείμενα των Πατέρων της Εκκλησίας

(συνέχεια)

- Εστιάζουμε την αναφορά μας στους Πατέρες και εκκλησιαστικούς συγγραφείς των πρώτων αιώνων.
- Υπάρχει αμφιβολία εάν πρόκειται περί γνήσιων υμνογραφικών κειμένων (σε ρυθμικό πεζό λόγο) ή εάν πρόκειται περί παρέμβλητων προσευχητικών κειμένων.
- Οι συγκεκριμένοι συγγραφείς ακολουθούν το «καταλογάδην άδειν», δηλαδή την κλασσική και ελληνιστική παράδοση των πεζών κειμένων με υμνογραφικό χαρακτήρα.

(συνέχεια)

- Οι «χριστιανικές ποιητικές Ομιλίες» των Πατέρων των πρώτων αιώνων διευκόλυναν την μετάβαση από τον αρχαίο πεζό παγανιστικό λόγο στην βυζαντινή υμνογραφία.
- Η *Επιστολή* του Κλήμεντος Ρώμης προς Κορινθίους (96 μ.Χ.) περιέχει φράσεις σε ελεύθερο πεζό λόγο.
- *Επιστολή προς Διόγνητον* (αρχές του 2^{ου} μ.Χ. αι.): ενθουσιαστικός τόνος και ρυθμική γλώσσα.

(συνέχεια)

- *Όμιλία εις το Πάσχα* (Μελίτων Σάρδεων, 2^{ος} αι.): η χριστιανική ποιητική έκφραση εξελίσσεται/ Η *Όμιλία* θεωρείται ότι επέδρασε στη μεταγενέστερη βυζαντινή υμνογραφία της Μ. Παρασκευής.

Γ. Ευχαριστιακοί ύμνοι της
αρχαϊκής Εκκλησίας Β.

(συνέχεια)

- Για τους τρεις πρώτους αιώνες ελλείπουν οι μαρτυρίες περί χριστιανικής υμνογραφίας.
- Οι λόγοι καθυστέρησης της ανάπτυξης της υμνογραφίας κατά τους τρεις πρώτους αιώνες:
 - * Οι διωγμοί της χριστιανικής Εκκλησίας.
 - * Η περίοδος αστάθειας της ελληνικής γλώσσας (από την προσωδία στο δυναμικό τονισμό).
 - * Ο φόβος της Εκκλησίας μήπως διαδοθούν αιρετικές διδασκαλίες μέσω των ύμνων.

(συνέχεια)

- 3ος αι.: οι «κοινωνικοί» ύμνοι είναι μία κατηγορία παλαιότατων χριστιανικών υμνογραφημάτων.
- «Κοινωνικοί» ύμνοι: γραμμένοι σε απλή γλώσσα εκφράζουν το αγνό φρόνημα της αρχαίας χριστιανικής κοινωνίας.
- Ένας «κοινωνικός» ύμνος διασώθηκε γραμμένος σε αιγυπτιακό όστρακο (αναφέρεται στη Θ. Μετάληψη).
- Ο πάπυρος Reiner 19931 (5^{ος} αι.) αποκαλύπτει την αντιφωνική ψαλμωδία ενός ύμνου (αυτό αποδεικνύεται λόγω της ύπαρξης εφυμνίου)/ Επιστολή Πλίνιου του νεότερου προς τον αυτοκράτορα Τραϊανό (112 μ.Χ.): μαρτυρία ότι οι Χριστιανοί χρησιμοποιούσαν αντιφωνική ψαλμώδηση των ύμνων»/ Σύμφωνα με μαρτυρία του ιστορικού Σωκράτη (5^{ος} αι.) η αντιφωνική ψαλμώδηση εισήχθη από τον αγ. Ιγνάτιο τον Θεοφόρο (+110).

(συνέχεια)

- Η έννοια του «αντιφώνου»:
 - * Ευρύτατα διαδεδομένο κατά τον 4^ο αι. (μαρτυρία Αιθερίας για τα Ιεροσόλυμα).
 - * Ο ιστορικός Σωκράτης (5^{ος} αι.) μαρτυρεί ότι ο αντιφωνικός τρόπος ψαλμώδησης χρησιμοποιείτο από τους αιρετικούς οπαδούς του Αρείου.
 - * Τα στοιχεία του «αντιφώνου»: η εναλλαγή στην ψαλμώδηση του ύμνου/ η ύπαρξη «εφυμνίου» (ψαλμικού στίχου που έψαλλαν όλοι μαζί οι πιστοί).

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Γεώργιος Φίλιας 2015. Γεώργιος Φίλιας. «Ιστορία και Θεολογία των Εκκλησιαστικών Ύμνων». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/SOCTHEOL104/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

